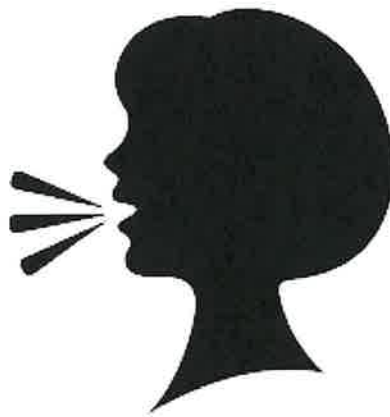

Uttalsträning

Uttala vokalerna!

Alla vokalerna kan uttalas både långt och kort. Munnen ändras inte så mycket, när man växlar mellan långt och kort, bara vid a och u.

I den här boken betyder en liten båge (ä ü) under vokalen att den ska uttalas kort.

Mer om långa och korta ljud på sidan 9!

1. Lyssna och läs efter, från vänster till höger. Känn hur tungan går bakåt i munnen! Titta gärna i spegeln (på insidan av pärmerna) så att du formar läpparna rätt!

spår
3
CD1

i i	y y	u	o o
e e	ö ö	u	å å
ä ä			
ä			a

2. Läs nu uppifrån och ner. Känn hur du öppnar munnen mer och mer.

i e ä ä y ö u ü o å a

3. Några vokaler har **rund** mun.

y u o ö ü å a

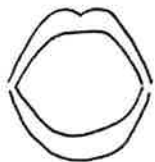
4. Några vokaler har **bred** mun.

i e ä ä

VOKALERNA

spår
11
CD1

A

långt a

mat
glas
tala
vaken
bara

kort a

vatten
glass
kallt
vacker
andra

inte
CD

dator
saker
baka
bak
sal

land
sakta
backa
framme
salt

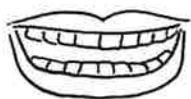
spår
12
CD1

Jag vill bara ha /ett glas kallt vatten.

Där bak i salen / står en dator / och andra saker.

Du måste tala sakta!

Efter maten / får du en glass.

E

långt e

ser

vet

tre

leka

elev

kort e

fest

sett

elva

vecka

hemma

bred

resa

spegel

hela

menar

gett

hemsk

mesta

hellre

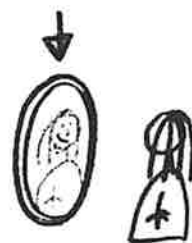
henne

Jag ser henne i spegeln.

Vet du / om festen är vecka elva?

Vi har sett en hemsk film.

Eleverna vill hellre / vara hemma och leka.

långt i

vin

visa

vila

bilar

hit

kort i

kvinna

visste

villa

billig

hittar

dit

kilo

vit

fin

fika

tittar

till

viktig

finns

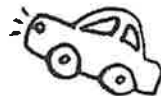
fisk

Kvinnan bor i en vit villa.

Bilen åkte hit och dit.

Vi tar en fika / och vilar lite!

Jag köpte / ett kilo fin billig fisk.

O

långt o

fot

stor

bor

prov

flod

kort o

fort

orm

bott

onsdag

kort

(körkort, vykort)

sol

stol

godis

skola

tror

ost

blomma

hosta

Olle

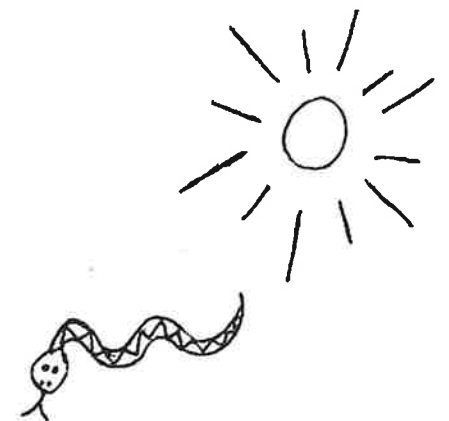
fjorton

Olle fick ett kort / med en blomma på.

Man får inte äta godis i skolan!

På onsdag / har vi ett stort prov.

Jag såg en stor orm / ligga i solen.

U

långt u

ful

busar

gud

kul

sluta

kort u

full

bussar

kudde

just

unge

juni

sju

nu

bjuda

tusen

under

sjutton

nummer

tuggummi

hundra

Sluta busa nu, ungar!

Får jag bjuda på ett tuggummi?

Blir han sju i juni? / Ja, just det!

Buss nummer sjutton är full.

Y

långt y

dyr
by
flyger
ny
kylen

kort y

kyrka
yrke
flyttar
nytt
mycket

fryser
byter
lyser
hyra
betyg

syster
byxor
tyst
bygga
tycker

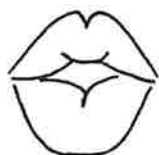
Man bygger en ny kyrka / i byn.

Min syster har flyttat.

Solen lyser, / men jag fryser ändå.

Jag vill byta / till ett nytt yrke.

Å

långt å

våt
fråga
gråta
håret
månad

kort å

vått
måste
många
långt
måndag

åka
tråkig
vitkål

blått
råtta
åtta

Samma å-ljud stavas ibland med o!

grillkol
sova
son
lovar
telefon

kortare
ofta
korv
klocka
komma

Hennes långa hår var vått.

Det blir tråkigt / med vitkål varje dag!

Min son sover ofta / till klockan tolv.

Vi pratade lite kort / i telefonen.

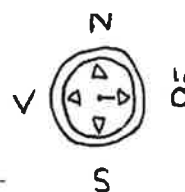
ö

långt ö

söt
död
möte
fröken
söder

kort ö

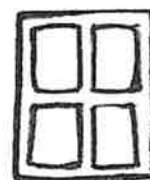
trött
född
mötte
fötter
öster

höger
öga
bröd
snö
köpa

hösten
högt
mjölk
fönster
glömma

Jag har fönster / i öster och söder.

Fröken är på möte.

Jag får inte glömma / att köpa mjölk och smör.

Vi blir ofta trötta / på hösten.

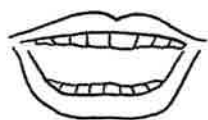
Om ett **r** kommer **efter ö**, blir ö-ljudet mer öppet – öppna munnen lite mer!

död - dör

fötter - förra

snö - smör

fönster - början

Ä

långt ä

äta

väg

läkare

kläder

träd

kort ä

väcka

vägg

jätte

kvällen

sätt

väger

gräset

träna

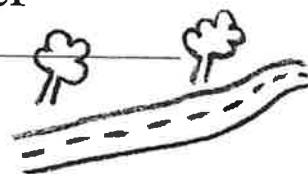
säker

ägget

rädd

älska

räcker

Säger du vägen eller väggen?

På kvällen väger jag mig / utan kläder.

Är du säker på / att äggen räcker till alla?

Det här är ett bra sätt att träna.

Om ett **r** kommer efter **ä**, blir ä-ljudet mer öppet – öppna munnen lite mer!

läs – lär

väcker – värker

läkare – lärare

äggen – färgen

Kanske har du redan märkt, att **kort ä** och **kort e** låter nästan likadant!

Jag ska väcka min son.

En vecka går fort.

Man kan uttala på olika sätt. Har du sett min bok?

Jag vill ha en häst.

Jag ska gå på fest.

Jag hällde upp kaffe.

Vill du hellre ha te?

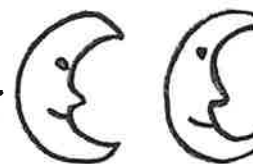
Hör du skillnad på vokaler?

Här kommer blandade övningar med vokaler, som kan vara svåra att höra skillnad på. Hör och härma!

Långt A och Å

har – hår
var – vår
far – får
rad – råd
svar – svår

mala – måla
tala – tåla
bada – båda
manar – månar
lata – låta

spår
29
CD1

I och Y

bi – by
tig – tyg
sitt – sytt
stick – styck
vi – vy

rita – ryta
lifta – lyfta
rimma – rymma
lida – lyda
bita – byta

spår
30
CD1

U och Y

nu – ny
duk – dyk
lus – lys
full – fyll
hur – hyr

ruta – ryta
mura – myra
fluga – flyga
lucka – lycka
pussla – pyssla

spår
31
CD1

U och O

mus – mos
gud – god
skur – skor
mur – mor
bur – bor

supa – sopa
bunden – bonden
kusten – osten
kunde – onda
dukar – tokig

spår
32
CD1

U och Ö

duk – dök

lus – lös

full – föll

hur – hör

sju – sjö

rusta – rösta

mura – möra

flugan – flög

tusen – tösen

bjuda – bjöd

Y och Ö

byn – bön

nys – nös

ryt – röt

dyr – död

syr – söt

byter – böter

lysa – lösa

lyfte – löfte

fyra – föra

lydde – födde

E och Ö

ben – bön

gren – grön

fel – föl

sett – sött

ger – gör

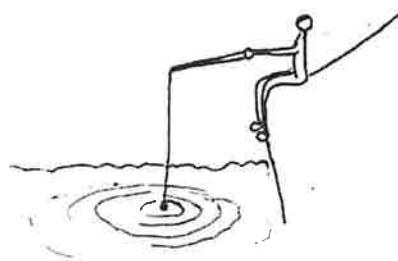
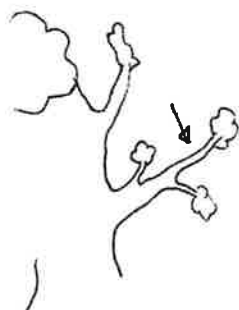
lekar – lökar

resten – rösten

meta – möta

hemma – döma

repa – köpa

NÅGRA KONSONANTER

Tonande och tonlösa

Vissa konsonanter är **tonande**. Man hör en ton (ett ljud), som liksom surrar eller brummar i huvudet.

Håll för öronen och säg

j**j****j**..., **l****l****l**..., **m****m****m**..., **n****n****n**..., **r****r****r**..., **v****v****v**...

b-**b**-**b**, **d**-**d**-**d**, **g**-**g**-**g**

Andra konsonanter är **tonlösa**. Ingen ton brummar, när du håller för öronen:

f**f****f**..., **s****s****s**...

Men det kan komma som en liten explosion av luft:

p^h-**p**^h-**p**^h, **t**^h-**t**^h-**t**^h, **k**^h-**k**^h-**k**^h

Här kommer fyra konsonantpar, som man kanske behöver jobba extra med. Den ena konsonanten i paret är tonlös och den andra tonande, men annars är de helt lika. Håll för öronen och prova:

Säg först det tonlösa **t**-**t**-**t**, lägg sen på ljudet: det blir **d**-**d**-**d**

Säg först det tonlösa **k**-**k**-**k**, lägg sen på ljudet: det blir **g**-**g**-**g**

Säg först det tonlösa **p**-**p**-**p**, lägg sen på ljudet: det blir **b**-**b**-**b**

Säg först det tonlösa **f****f****f**..., lägg sen på ljudet: det blir **v****v****v**...

T/D

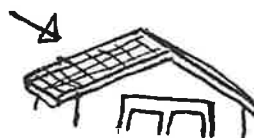
tag	dag
till	dill
timma	dimma
fött	född
tryck	dryck

K/G

kul	gul
kort	gott
kamma	gammal
klar	glad
bakar	bagare

leta	leda	make	mage
rätta	rädda	väck	vägg
tant	tand	tak	tag

P/B

spår
39
CD1

F/V

spår
40
CD1

par

bar

fin

vin

puss

buss

fem

vem

pappa

snabba

far

var

uppe

gubbe

ficka

vecka

stopp

jobb

tuff

tjuv

präst

bröst

fred

vred

lampa

bomba

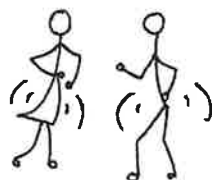
golf

golv

rumpa

rumba

plock

block

grupp

klubb

inte
CD

B V

B och V är ett konsonantpar, som bl a brukar ge spansktalande elever problem. Båda konsonanterna är tonande, båda formas med läpparna, men på olika sätt.

båda läpparna mot varandra

tänderna mot underläppen

bara

vara

bad

vad

bi

vi

bäst

väst

båt

våt

by

vy

bakom

vaken

billig

ville

bädda

väder

barnen

varna

breda

vrida

Fler ord med b: arbeta, jobba, fabrik, möbler, fotboll, februari, bredvid, utbildning, underbar, alfabet, barnbok, ibland, tobak, betala, grabbar

H

Konsonanten h är mycket speciell, bara luft! Öppna munnen, andas genom halsen, tyst ut och in. Du hör bara ljudet av luften - du får inte snarka! Så låter ett **h**.

Träna med och utan h i början av ord:

an han

Alva halva

ej hej

eter heter

år hår

Emma hemma

är här

undra hundra

öga höga

öra höra

Träna h mitt i ord:

busshållplats

komma ihåg

lägenhet

i närheten

sjukhus

rökhosta

ng-ljudet

Säg först nnn... Då har du tungspetsen mot tänderna.

Fortsätt säga nnn... och tryck tungan längre och längre uppåt och bakåt mot gommen. Till slut blir det ng-ljud!

Efter ng-ljudet ska det bli helt tyst – inget extra g eller k får höras!

Ng-ljudet kan stavas på tre olika sätt – oftast med ng, men före -n bara med g och före -k bara med n

ng	före -n: bara g	före -k: bara n
ung	ugn	sjunka
lunga	lugna	lunka
ungar	ugnar	munkar
sprang	vagn	bank
sängar 	regnar	tänka

inte

CD

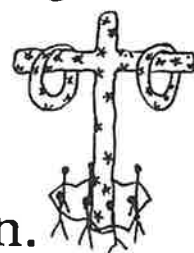
Fler ord med ng-ljud: vingar, vinkar, ringer, drinkar, sjunger, sånger, sjunker, många, dunk, hink, pank, punk, lång

spår Högläsning Lyssna och härma!

Alla ungarna sprang in/ när det ringde. Den sången har vi sjungit/ många gånger. Vi sjöng och dansade i ring/ runt majstången på ängen.

Det blir samling omkring åtta/ på restaurangen.

Hon hade ny klänning/ på avslutningen. Glöm inte pengar/ till parkering! Vi fick en våning med balkong.

sje-ljudet

Sje-ljudet kan uttalas på olika sätt, av olika personer, i olika delar av Sverige.

1. Det kan låta så här: *sj...*

Runda läpparna som när du säger *kååå...* Håll sen kvar tungan där bak i munnen och blås ut en massa luft: *kååå...sj... sked, lektion.*

2. Eller så här: *sj...*

Börja igen med att säga *kååå...*, och håll kvar tungan bak i munnen, men tryck den lite upp mot gommen, när du pressar ut luften, som en harkling i halsen: *kååå...sj... sked, lektion.*

3. Eller så här: *sj...*

Säg *kurs* – r+s blir ett sje-ljud! *kurs...sj... sked, lektion.*

Denna varianten är särskilt vanlig när sje-ljudet kommer i slutet av ordet: *dusch, garage.*

Sje-ljudet har ingen egen bokstav och stavas tyvärr på väldigt många olika sätt, som du ser i exemplen nedan.

Lyssna på orden och härma. Prova alla tre uttalen och välj sedan det som passar dig bäst!

sked

religiös

sjuk

justera

stjärna

lektion

skjorta

diskussion

dusch

garage

choklad

Fler ord med sje-ljud:

sjö, sju, sjutton, sjuksköterska, skära, skön, skägg, skillnad, skild, cd-skiva, skämmas, chef, chock, chans*, champinjon, schal, affisch, skjuta, station

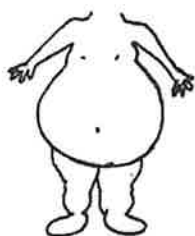
* chans kan uttalas både med sje-ljud och tje-ljud

tje-ljudet

Tje-ljudet hittar du så här:

Säg först j: *nejj*... och håll för öronen så hörs det tydligt! Håll nu kvar j, men stäng av tonen – då blåser det bara ut lite luft mellan tungan och gommen: tje-ljud som i *tjugo*.

Tje-ljudet har ingen egen bokstav och kan stavas på olika sätt, oftast med tj eller k.

tjej

tjata

tjock

tjugo

tjäna

kär

kött

kyssa

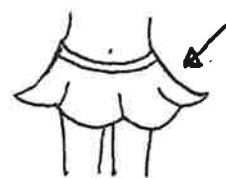
kilo

kylen

kjol

check

chans*

Fler ord med tje-ljud:

Kerstin, Kina, kyckling, kyrka, förkyld, kärna, kärlek, kärnvapen, känna, kämpa, käck, tjeck, tjur, tjänst

* chans kan uttalas både med sje-ljud och tje-ljud

R

Bland svenskar kan man höra minst tre olika r-ljud.

- **rullande tungspets-r**

Låt tungspetsen klättra bakåt i gommen och rulla fram ett r. Som en klocka som ringer:
rrrrrrr... en röd ros

- **surrande r** (som i engelskan)

Tungspetsen mot bakre gommen som i det tonlösa rs i *kurs*, plus en surrande ton:
rrrrrrr... a red rose (*eng*), en röd ros

- **skorrande r** (som i skånskan)

Tungspetsen används inte. Långt bak i halsen rullar man fram ett r:
rrrrrrr... en röd ros

Vi ska träna de två första varianterna. Lyssna och härma, först med rullande tungspets-r, sedan med surrande "engelskt" r. Välj sedan det r som passar dig bäst!

rika

tre

rast

gråta

ren

träna

rätt

kram

rum

stor

röka

dörr

fyra

går

surra

hör

Skillnaden mellan R och L

I de flesta ostasiatiska språk, t ex kinesiskan, finns inte R och L som två olika ljud. Många behöver därför träna extra på detta – först *höra* rätt och sedan *säga* och *skriva* rätt.

L:

Tungspetsen är stilla alldeles bakom de övre tänderna

R:

tungspets-r

Tungspetsen klättrar bakåt i gommen och rullar fram ett r

”engelskt” r

Tungspetsen mot gommen som i det tonlösa –rs i *kurs* plus en surrande ton

Lyssna och härma! Vi som läser på cd:n använder ibland tungspets-r, ibland ”engelskt” r.
Använd det som är lättast för dig!

låg – råg

salar – Sara

blev – brev

Lotta – råtta

balär – bara

stol – stor

lätt – rätt

val – var

mål – mår

leva – reva

nolla – norra

filma – firma

last – rast

noll – norr

klocka – krocka

leta – reta

split – sprit

tolka – torka

blöder – bröder

kula – kura

fila – fira

Tyvärr är några ord här ganska ovanliga och svåra att förstå för nybörjare i svenska. Men träna ändå, för uttallets skull!

Lyssna och härma! På cd:n hör du olika r-ljud, men du kan uttala som det passar dig bäst.

Obs: r i slutet av obetonade stavelser hörs ofta inte alls.

- 1 Sara har blivit stor.
- 2 Vi köpte bröd/ till frukost.
- 3 Jag undrar/ hur hon mår.
- 4 Priset på el/ har ökat. (el = elektricitet)
- 5 Förra året/ var det val.
- 6 Han grät/ och torkade tårarna/ mot armen.
- 7 Jag orkar inte dricka/ en hel burk Cola.
- 8 Jag arbetar som läkare,/ och min fru som lärare.
- 9 Han har fyra systrar/ men bara en bror.
- 10 Vilket telefonnummer har du?
- 11 Jag har hundratrettiofyra/ tretton noll tre
- 12 Lillebror brukar reta/ sin storebror.

134 13 03

Klockan är lite över tre.

Erik sitter framför fönstret

och skriver brev till en kamrat

som heter Henrik.

Det har börjat regna ute

och snart är det mörkt.

"Varberg, den 13 februari

Hej, Henrik!

Hur mår du? Jag mår bra.

Du vet, förra året tog jag ju körkort,

och det är väldigt roligt att köra.

Men igår var jag väldigt nära

att krocka med en långtradare!

Jag blev fruktansvärt rädd.

Jag började nästan gråta efteråt,

av ren chock bara,

men som tur var

blev det aldrig så farligt.

Jag kunde torka tårarna igen!

Oj, klockan är redan halv fyra!

Då måste jag sluta,

för jag har bråttom till arbetet.

Skriv snart!

Kära hälsningar Erik"

